

BEYOĞLU SENİN

KATILIMINLA BEYOĞLU

Roman Dernekleri Saha Raporu

2021

Bu rapor **İstanbul Planlama Ajansı Sosyal Politikalar Ofisi** tarafından hazırlanmıştır.

2021

Görüşülen Kişiler: Mehmet Uğur¹, Murat Yalnız², Gökçen Vural³, Sebaattin Ağa b ken⁴

1. Yöntem

Beyoğlu'nda aktif faaliyet yürüten iki Roman derneği ve farklı mahallelerde Romanların kurumlarla ilişkisinde arabuluculuk eden iki kanaat önderi ile görüşüldü. Görüşmeler yüz yüze ve mahallelerde gerçekleşti. Görüşülen kişiler sorumlu oldukları mahallelerdeki Romanları hane hane biliyordu ve ortalama 20-25 yıldır Beyoğlu'nda yaşıyordu. Görüşülen kişilerden biri Beyoğlu'nda özel sektörde çalışıyor, biri yine Beyoğlu'nda pazarcılık yapıyor, biri Elmadağ' da ayakkabı boyayıcısı, bir diğerisi de Hacıhüsrev'de bir kahvehanenin işletmecisiydi. Dolayısıyla hem çalışma hem yaşam alanı olarak Beyoğlu'nun farklı bölgeleriyle ilişkileri vardı. Görüşülen derneklerden birinin AKP ile diğerinin ise CHP ile organik bağı bulunuyordu.

2. Mekânsal Bulgular

Beyoğlu'nda Romanların yoğun olarak yaşadığı mahalleler: Roman ve Kürt ağırlıklı olan ve Hacıhüsrev olarak bilinen İstiklal, Hacıahmet ve Yenişehir mahalleleri (Piyalepaşa), Kotra Mahallesi (Kulaksız), Bedrettin Mahallesi (Kasımpaşa), Sururi Mehmet Efendi Mahallesi (Kasımpaşa), Bostan Mahallesi (Tarlabaşı), Kocatepe Mahallesi (Tarlabaşı), Kalyoncu Kulluk Mahallesi (Tarlabaşı), Bademlik (Halıcıoğlu), Keçeci Piri Mahallesi (Halıcıoğlu), K c kpiyale Mahallesi (Kasımpaşa), Fetihtepe Mahallesi (Halıcıoğlu), Camiikebir Mahallesi (Kasımpaşa), Kaptan-ı Derya Sokak (Kasımpaşa) tır.

Beyoğlu'nda 20.000 civarı Roman vatandaş yaşadığı ifade edildi.

Mek nın Bölüşümü

Beyoğlu'nun farklı mahallelerinde farklı hemşericilik dinamikleri bulunuyor. Bu mahalleler arasında aynı zamanda ideolojik gerilimler de var. Görüşülen kişilerin tamamı hizmet üretilirken ve mekânsal düzenleme planlanırken bu çatışmaların gözetilmesi

¹ Piyalepaşa İstiklal Mahallesi Kanaat  nderi

² Romanlar ve Müzisyenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı, Kasımpaşa

³ Beyoğlu Romanları Kalkındırma ve Dayanışma Derneği, Piyalepaşa Hacı Ahmet Mahallesi

⁴ Hacıhüsrev, Kanaat  nderi

gerektiğinin altını çizdi. Ayrıca, bu mahallelerde seçmen davranışı bakımından da farklılaşma olduğu vurgulandı:

“Beyoğlu’nu Cihangir, Fındıklı, Kabataş, Taksim ve Tophane bölgesinden, yani Bahriye Caddesi’nden böldüğünde orası kültürü ve ekonomiyi temsil eder. Bahriye’nin sağ tarafı Sütlüce, Keçeci Piri, Halıcioğlu, Okmeydanı, Kulaksız, Hacıhüsrev ise hem kültürü hem milliyetçi muhafazakârlığı hem de solcuları, Kürtleri, yoksulları temsil ediyor. İkinin arasında da Romanlar yaşıyor. Şöyle bir fark var, diğer tüm gruplar, Cihangir de Okmeydanı da ideolojik oy kullanır. Fakat Romanlar kendi sorunlarına çözüm üretene oy kullanır, aileden partili olmak yok bizde. Bu yüzden kentsel dönüşüm çok belirleyici.”

Kasımpaşa’da yaşayan Romanların büyük bir kısmının Tophane tarafından geldiği, hala Tophane’de yaşayan Romanların Kasımpaşa’daki Roman dernekleriyle ilişkilendiği söyleniyor. Kasımpaşa’da büyük bir Roman müzisyen nüfusu yaşıyor. Beyoğlu’nda yaşayan müzisyenler genellikle Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Trakya bölgesi ve İzmir gibi İstanbul’a yakın diğer illerden göçen Romanlardan oluşuyor. Romanların ağırlıklı olarak Üsküdar, Gaziosmanpaşa, Çatalca, Silivri, Beylikdüzü, Büyükçekmece ve Beyoğlu’na göçtüğü; Beyoğlu’nun da genellikle eğlence sektörüne yakınlığı sebebiyle tercih edildiği düşünülüyor.

Kentsel Dönüşüm

Kentsel dönüşüm Beyoğlu’ndaki tüm Roman derneklerinin en öncelikli gündemiydi. **Özellikle Piyalepaşa bölgesindeki Romanların mülklerinden olma ve yerlerinden edilme endişesini çok yoğun bir şekilde yaşadığı söyleniyor. Cadde üzerinde Adnan Polat’ın projesi olan lüks bir site yapıldığı ve arka sokakların da kamulaştırılacağı, benzer şekilde lüks yapılar inşa edildikten sonra hâlihazırda yaşayanların Beyoğlu’nun dışına itileceği düşünülüyor.** Mahalleliye kentsel dönüşümün sebebi olarak zeminin çürük olması gösterilmiş fakat asıl gerekçenin soylulaştırma olduğu anlatıldı. **Beyoğlu Fetihtepe Mahallesi’nde de benzer bir sürecin yaşandığı ve Beyoğlu’nda Romanların yaşayabileceği alanların giderek dönüştüğü aktarıldı.** Bölgedeki Roman derneklerinde kentsel dönüşüm konusunda mahalleliye danışmanlık veren birer hukukçu bulunuyor. İBB’den gelen imar planlarına dair SMS’leri yakından takip ediyorlar.

Hacıhüsrev’in nüfusunun son yıllarda Beyoğlu’nun diğer mahallelerine dağıldığı, bunun kentsel dönüşüm kaygıları ve uyuşturucu sorunundan kaynaklandığı aktarıldı. Romanların ağırlıklı olarak yaşadığı mahallelerin suç potansiyeli olarak görülmesinin buradaki kentsel dönüşüm projelerinin tasarlanma biçimini ve buralara götürül(mey)en hizmetleri belirlediği

düşünüyor. Görüşülen kişilerin tamamı özellikle Hacıhüsrev’de uyuşturucu ve hırsızlık sorunlarının çok yoğun bir şekilde yaşandığına katılıyor fakat buralarda suç ile mücadelenin öncelikle mahalleliyi koruyacak şekilde yapılması gerektiği savunuluyor. Bunun için de mahalledeki **eksik kamu kurumlarına/hizmetlerine** vurgu yapılıyor:

“İstiklal mahallesinde bir ilkokul dahi yok. Buradaki çocuklar eğitim görmek için Hacı Ahmed veya Küçük Piyale’ye gidiyor. Bu 2-5 km gibi bir mesafe demek. Çevre tehlikeli olduğu için insanlar çocuklarını getirip götüremiyor, kontrol edemiyor. Buraya el atılması lazım ama buradaki insanları suçlu göstererek, onları buradan sürerek değil. Burada bir sağlık ocağı yok, kreş yok, çalışmak istesen düzgün bir yer yok, bir lise yok. Mahallenin 7-8 km dışına çıkıyor gençler liseye gitmek için.”

Kentsel dönüşüm söylentisi ve imara kapalılık sebebiyle gecekondü sahipleri evlerinde tadilat işlemi yapamıyor, evlerin dayanıksızlığı giderilemiyor. Bölgede Romanların yaşadığı evlerin koşullarının son derece elverişsiz olduğu, olası bir depremde Beyoğlu’nda en çok etkilenecek grubun Romanlar olduğu söyleniyor.

Güvenlik Sorunu, Sosyalleşme ve Kamusal Alanların Kullanılmaması

Piyalepaşa bölgesindeki gecekondü sahipleri büyük bir kentsel dönüşüm tedirginliği yaşarken bir yandan da **Hacıahmet Parkı**’ndaki uyuşturucu sorunu ile mücadele ediyorlar. Parkın arka kısmında güvenlik açığı olduğu, buradan uyuşturucu satıcılarının parka girdiği ve parkın giderek kadın ve çocuklar tarafından kullanılamaz hale geldiği anlatılıyor. Kadınların kentsel hareketliliği çok sınırlı. Yaz aylarında Kasımpaşa ve Hasköy sahillerini kullanıyorlar fakat diğer aylarda gündelik hayatları genellikle mahalle içerisinde geçiyor. Yıllardır **Beyoğlu’nda yaşayıp İstiklal Caddesi’ni görmeyen kadınların sayısının oldukça fazla olduğu vurgulandı.** İstiklal, Hacıahmet ve Yenışehir mahallelerinin kesişimine kurulacak bir kadın-çocuk mekânının Beyoğlu’nun en yoksul ve en marjinde kalmış Roman kadınların tümü için erişilebilir olacağı düşünülüyor. Semtteki Roman dernekleri ile sosyalleşme ve siyasetin kurulduğu kahvehaneler direkt mahalle içerisindeyken, muhtarlık binalarının biraz daha dışarıda olduğu, bu binaların olduğu bölgelerin kadın ve çocuklara sağlanacak hizmetler açısından çok daha erişilebilir olduğu söyleniyor. **Mahalle içerisinde sağlanan bir hizmet fiziken daha erişilebilir olsa da mahalle baskısı sebebiyle buralara gidilmeyeceği öngörülüyor:** *“Gittiği faaliyetten utanır. Mahallelerin biraz dışında yer alan muhtarlık binalarının olduğu bölge çok daha uygun.”* Ayrıca, mahallelerdeki okulların özellikle kadın ve çocuklara ulaşmak için son derece işlevsel olduğu düşünülüyor.

Hacıhüsrev olarak bilinen semtteki Roman derneklerinin daha önce atık toplanan depolar olduğu, Beyoğlu Belediyesi'nin desteği ile dernekleştirildiği aktarıldı. Dernekler genellikle mahalleli erkekler tarafından "lokal" olarak kullanılıyor, günlük sosyalleşmeler yapılıyor ve mahalleye ziyarette bulunan kurumlar burada ağırlanıyor. **Kasımpaşa'da Piyalepaşa'nın aksine kentsel dönüşüm kaygısı değil ekonomik kaygılar daha yoğun yaşanıyor** çünkü burada yaşayan Roman profilinin farklılaştığı, Kasımpaşa'da uyuşturucu sorununun daha az yaşandığı savunuluyor. Kasımpaşa ve Tophane'nin Beyoğlu'nun diğer mahallelerinde yaşayan Roman gençleri için sosyalleşme mekânı olduğu anlatıldı.

3. Sosyo-ekonomik Bulgular

Kadınlar

Roman kadınların büyük bir kısmının bakım yükleri sebebiyle işgücünün dışında olduğu söyleniyor. Hacıhüsrev'de yaşayan kadınların genellikle Osmanbey-Beyoğlu arasında çocuklarıyla birlikte dilencilik yaptığı, Piyalepaşa ve Halıcıoğlu bölgesinde yaşayan Roman kadınların bir kısmının da gündelik temizlik işlerine gittiği veya Beyoğlu'ndaki otellerde yine temizlik işleri ve tezgâhtarlık yaptığı aktarıldı. Gündelik temizlik işine giden kadınların da çocuklarını yanlarında götürdüğü, bölgede büyük bir kreş ihtiyacı olduğu vurgulandı. Roman kadınların eğitim düzeyinin çok düşük olduğu, büyük oranda okuryazar olmadıkları belirtildi.

Gençler

Kasımpaşa ve Tophane'deki Roman gençlerin genellikle Ne İstihdamda Ne Eğitimde (NEET) olduğu ya da ağır hamallık olarak tanımlanan işlerde çalıştığı, bir kısmının da belediyelerin taşeron işçileri olduğu söylendi. Gençler arasında işsizlik oldukça yüksek. Beyoğlu'ndaki Roman gençlerin yaklaşık %60'ının lise mezunu olduğu, çok az bir kısmının üniversite öğrencisi olduğu, büyük bir kısmının ise ilk veya ortaokul evresinde okulu terk ettiği belirtildi. Bunun hem ekonomik hem sosyal sebepleri olduğu; dışlanma, okul harçlığı ve gıdası bulamama, okul kıyafetlerini edinememe, hijyen vb. sorunların çocukları okuldan uzaklaştırdığı düşünülüyor. Roman dernekleri okul terki riski olan çocukların aileleri ile okul arasında arabuluculuk yapıyor. Okuldan ayrılan çocuklar Beyoğlu'nun çeşitli yerlerindeki berberlerde ve oto tamirhanelerinde çalışıyorlar. Meslek liselerine giden çocukların ise hem okuyup hem çalıştığı, para kazanıp aileye destek olmaya başladıktan bir süre sonra da okulu terk etme eğilimleri olduğu anlatıldı. Gençlerin bir kısmının da İstiklal Caddesi etrafında katı atık toplayıcılığı yaptığı bildirildi.

Hane Ekonomisi

Romanların yaşadığı mahallelerde güvenceli çalışanın olduğu hane sayısı çok düşüktür. Beyoğlu'nda yaşayanlara Beyoğlu içerisinde iş alanı üretilmesi gerektiği savunuluyor. Buradaki Romanların istihdamdan önce istihdam edilebilirlik bakımından desteklenmesi, mesleki eğitim kursları ile vasıflandırılması gerektiğinin altı çizildi. Roman mahallelerinde en akut ihtiyacın kira ve gıda desteği olduğu vurgulandı. **Halk Ekmek büfelerinin bu mahallelerde kritik önem arz ettiği düşünülüyor.** Özellikle pandemide gıda sorununun çok yoğun yaşandığı aktarıldı. Hacıhüsrev'de Romanlar genellikle mülk sahibi iken Kasımpaşa ve Halıcıoğlu'nda yaşayan Romanların kiralarını ödeyememeleri sebebiyle sık sık ev değiştirdiği anlatıldı. Yüksek kiralar sebebiyle Tophane tarafından Kasımpaşa'ya taşınmaların arttığı söyleniyor. Gecekondularda yaşayan Romanların ise deprem riski sebebiyle tadilat desteğine ihtiyaç duyduğu belirtildi.

İstihdam

Erkeklerin tezgâhtarlık, oto tamirciliği, berberlik, kunduracılık, pazarcılık, kahvehane işletme, ayakkabı boyama gibi güvencesiz işlerle geçimlerini sağladıkları; genellikle sosyal güvencelerinin olmadığı, düzensiz gelir elde ettikleri, yılın bir kısmında muhakkak işsiz ve gelirsiz kaldıkları anlatıldı. Ayrıca, pandemiye kadar Şişhane'deki avizecilerin Beyoğlu'ndaki Romanlar için bir geçim alanı olduğu fakat pandemiyle birlikte bu alanın daraldığı vurgulandı. Yine Hacıhüsrev'deki erkeklerin büyük bir kısmının Dolapdere Yenişehir Mahallesi'nde pazar günleri kurulan bitpazarlarında satış yaptığı söylendi.

4. Kurumlarla İlişkiye Dair Bulgular

Beyoğlu'nda ve İstanbul'un tam merkezinde yaşamalarına rağmen buradaki Romanların hizmetlerden ve kurumlardan haberdar olmadığı, kurumlarla ilişkide “özgüven problemi” yaşadığı aktarıldı. Kamu kurumları ile ilişkilerde genellikle Roman dernekleri arabuluculuk yapıyor. Beyoğlu'ndaki Romanların derneklerin arabuluculuğuna en çok ihtiyaç duyduğu alanlar sosyal yardım, istihdam, sağlık hizmetleri ve konut/barınma. İBB yönetiminin değişmesi ile Beyoğlu Belediyesi'ne aktarılan kaynakların da sınırlandığı, hem İBB'deki sosyal yardım sisteminin (SEDEP) değişme süreci ile hem de Beyoğlu Belediyesi'nde yaşanan bütçe sorunu sebebiyle Beyoğlu'ndaki yoksulların sosyal yardımlara erişiminin çift yönlü kesildiği aktarıldı. Belediyelerden alınan gıda kartlarının kesilmesi ile ilgili Roman derneklerine çok sık başvuru geldiği belirtildi. Belediyelerin yanı sıra Kaymakamlık yardımlarına erişimin de sınırlı olduğu, bunun ise doğrudan “hak okuryazalığı” eksikliğinden kaynaklandığı düşünülüyor:

“Kendilerini anlatamadıkları için eleniyorlar.” Ayrıca, mahallelerdeki Romanların en güvenmedikleri kamu aktörünün muhtarlar olduğu gözlemlendi. Muhtarların belediyeler ve diğer kamu kurumlarının sunduğu sosyal yardımları mahalleye eşit bir şekilde dağıtmadığı düşünülüyor.

5. İhtiyaç ve Talepler

Beyoğlu'nun kozmopolitliği sebebiyle Romanlar için güven veren bir ilçe olduğu dile getirildi. Beyoğlu'nda yaşamayı zorlaştıran faktörler de büyük oranda ekonomik olanaklar ve kentsel dönüşümle ilgiliydi. Beyoğlu'na dair sık sık bahsedilen bir diğer sorun da uyuşturucunun yaygınlığıydı. Özellikle okulların ve çocuk parklarının uyuşturucu satma ve kullanma alanlarına dönüştüğü, kadın ve çocukların kendilerini güvende hissetmedikleri için giderek bu alanları terk ettiği aktarıldı.

Sosyal İhtiyaçlar

Kadınlar en çok kreş, sosyalleşme olanakları ve ücretsiz psikolojik desteğe ihtiyaç duyuyor. Pandemi aile içi şiddetin arttığı, bunun da geçim sıkıntısından kaynaklandığı düşüncesi oldukça yaygın. Şiddetle mücadele mekanizmaları dâhil olmak üzere kamunun sağladığı desteklere dair bilgilendirme ihtiyacı oldukça yüksek. Çocukların mahallelerdeki okullarda uyum sorunları yaşadığı, bu sorunların da genellikle annelere yansdığından sık sık bahsedildi. Roman kadınların üzerindeki bu yükü hafifletecek okul sosyal hizmeti modelleri geliştirilebilir. Kadınlar için sosyalleşme ile birlikte kentsel hareketlilik imkânlarının yaratılması da bir o kadar önemli. İBB'nin Beyaz Gezi uygulamasının Beyoğlu'ndaki Roman kadınlar için mobilize edilmesi gerekiyor. Gençlerin ise daha çok tanınma ve istihdama dair ihtiyaçları olduğu gözlemlendi. Gençler ilçe siyasetinde yer almak, Beyoğlu'nda Roman kültürünü yaşatacak alanlar açmak ve güvenceli istihdam talep ediyor. Gençler Roman rol modellerin kamuda daha fazla temsil edilmesini istiyor. Ayrıca, İBB'nin mevcut istihdam politikalarının Romanları kapsamadığı düşünülüyor: “İBB’de Roman gençler varsa muhakkak temizlik işlerinde çalışıyorlardır ve bir önceki dönemde işe alınmışlardır.” İBB Örnektepe Mahalle Evi görüşülen tüm Roman dernekleri tarafından oldukça ideal bir politika olarak anlatılıyor. Söz konusu merkezin Beyoğlu'nda siyasi olarak farklılaşan tüm Romanların ihtiyaçlarına cevap verdiği, kapsayıcı ve siyaset üstü olduğu düşünülüyor. Benzer merkezlerin Beyoğlu'nun tüm Roman mahallelerinin kesiştiği alanlarda yaygınlaşması talep ediliyor.

Mekânsal İhtiyaçlar

Görüşmelerde ve saha ziyaretlerinde mekânsal ihtiyaçlara dair iki tema öne çıktı: kentsel dönüşüm ve sosyalleşme. Kentsel dönüşüm politikalarının Beyoğlu'ndaki Romanları yerinden etmeyecek şekilde planlanması gerekiyor. Bu mekânların yeniden düzenlenmesinde kadın ve çocukların ihtiyaçlarını gözetecek katılımcı süreçlerin yön vermesi son derece önemli. Kasımpaşa ve Hasköy sahilleri dışında Beyoğlu'ndaki Roman kadınların sosyalleşebileceği alanlar oldukça sınırlı. Çocuk parklarında uyuşturucu satımı ve kullanımının yaygın olması bu alanlardan kadın ve çocukları dışlıyor. Roman mahallelerindeki kamusal alanlar kadın ve çocuklar tarafından kullanılmıyor.